

Jaroslav Kolůch

Na křídlech hlavolamu

Byla tmavá noc, ideální podmínky pro utajený start. Jan nasedl na chronocykl a šlápl do pedálů. Létaující kolo pozvolna nabíralo rychlost. Po chvíli stoupal k nebi. Stejně jako kdysi jeho jmenovec Jan Tleskač. Ježek uvnitř klece, nacvaknuté uprostřed řídítek, se líně převaloval ze strany na stranu. Stroj vystoupal vysoko nad Brno. Jan přepnul chronocykl z prostorového na časový režim. Ježek zasvítil lehce namodralou září, zakotvil uprostřed klece a pomalu se otáčel. Létaující kolo zmizelo z prostoru a letělo časem.

Přehodil na těžší převod. Jedno šlápnutí teď znamenalo měsíc zpátky do historie. Moravská metropole hluboko pod ním se zmenšovala, periferie se postupně měnila v samostatné osady. Přestože se pohyboval mimo prostor, mohl pozorovat, jak se město pod ním mění zároveň s časem. Zmizela svitavská dálnice, „dé jednička“ se zvlnila v tankodrom plný děr a nerovností. Přehodil na lehčí převod a zpomalil. Sobota 18. září 2010, 5 hodin ráno. Přepnul režim a vynořil se v prostoru.

Přistávání ve tmě neměl rád. Spoléhat na záznamy z katastru z roku 2010 zavánělo šílenstvím už v roce 2010. Pokud ale chtěl cestovat časem nepozorovaně, jinou možnost neměl. Chvilí kroužil nad předpokládaným místem přistání, a jakmile si jeho oči přivykly na tmu, s pomocí navigace bezpečně přistál na staré asfaltové cestě poblíž lesa nedaleko Modřic.

Bylo těsně před svítáním. Odmontoval křídla a ukryl je mezi stromy. Z řídítek vycvakl klec s ježkem, schoval ji do batohu, nasedl na kolo a vyrazil vstříc Brnu.

U hlavního nádraží kolo zamkl do jednoho ze stojanů a vklouzl na místní toalety. Tam ze sebe shodil oblečení a převlekl se do kostýmu obránce města Brna ze 17. století, který si přivezl s sebou. Důležité věci nacpal do kapes a batoh s původním oblečením uložil do úschovny skříňky.

Měl chvíli času, a tak se vydal na prohlídku staré nádražní budovy. V roce 2010 stále ještě sloužila k odbavování cestujících; v jeho čase už bylo hlavní nádraží posunutě o pár stovek metrů dál a stará nádražní budova se změnila na Muzeum železniční dopavy.

Kostým vzbudil zájem v hloučku místních žebráků a bezdomovců. Největší část jejich pozornosti přitahoval kožený váček na mince. „Buď zdrav mocný vladyko!“ oslovil Jana vzletně jeden z bezdomovců, aniž by od váčku odtrhl zrak. „Podle šatu vidím, že letos jsi úrodu měl bohatou a sýpky tvé v hojnosti se skvějí. Nepozbyl bys zlaťák z tvého cinkajícího váčku? Na korbel chmelového moku pro nádražního bracha.“

Jan byl uchvácen nečekaným kulturním zážitkem. Vynalézavost a rétorická zručnost žebráků bavila lidi odedávna. V roce 2125 byla dokonce zařazena na listinu světového kulturního dědictví UNESCO. Přesto musel žebrajícího bezdomovce odmítnout, peníze měl jen na nutné výlohy. No, peníze. Tady to bylo pár korun, v budoucnosti ale docela cenná numizmatická sbírka. Byla by škoda ji utratit za pár piv.

Jan vyšel z nádraží a přidal se k davu proudícímu na hlavní brněnské náměstí.

***

Náměstí Svobody bylo plné. Probíhaly Slavnosti vína a lidé s napětím očekávali jednu z hlavních kulturních událostí roku: V 10:44 bude za účasti primátora odhalen šestimetrový hodinový stroj tvaru nábojnice, vytesaný z černé žuly - brněnský orloj - připomínka obléhání města za třicetileté války.

Jak se píše v pověsti o této události, Brno tehdy dlouhé měsíce odolávalo přesile Švédů, v jejichž čele stál nezníčitelný generál Torstenson. Toho mohla zabít pouze skleněná kulka

odlitá o půlnoci při magickém rituálu. Po více než čtyřech měsících marného obléhání švédský generál zavelel k závěrečné zteči a prohlásil, že pokud se nepodaří jeho vojsku dobýt město před polednem, obléhání ukončí a odtáhne. Když už to vypadalo, že se Švédům Brno dobýt podaří, starý zvoník v kostele Svatého Petra a Pavla na Petrově zazvonil na zvon, aby dodal obráncům města sílu a odvalu. Bylo teprve jedenáct hodin, ale Švédové v domnění, že zvon odbíjí poledne, zastavili obléhání a město bylo zachráněno. Od té doby se v Brně na památku této události zvoní poledne už v jedenáct hodin.

A nyní se k Petrovským zvonům připojí také orloj, jehož útrubami bude každý den v 11:00 za zvuků zvonkohry projíždět skleněná kulička, kterou bude možné s trochou šikovnosti chytit v jednom ze čtyř otvorů k tomu určeným. První kulička, která orlojem projede, bude uložena v muzeu města Brna.

Jan z dobových pramenů věděl, že první kuličku se nikomu chytit nepodaří; do muzea půjde až ta druhá. A proto si pro svou cestu do minulosti vybral právě tuto událost. Chtěl chytit nikdy nechycenou první kuličku a odnést si ji jakožto vzácný historický artefakt domů do budoucnosti.

***

Cestování časem. Dlouho nikdo nevěřil, že je něco podobného vůbec možné. K průlomů došlo (jak to tak bývá) úplnou náhodou. Začátek byl ovšem obvyklý: neapolské seismologické observatoři došly peníze a časem i seismografy. A tak byl mladý italský vědec Francesco Collina, nováček v observatoři, vyslán s židličkou, průjiskou a blokem pozorovat Vesuv, jestli z něj neteče láva nebo se mírně nechvěje. A to, jak každý jistě uzná, není zrovna adrenalinová záležitost.

Francesco se nudil. Aby se aspoň trochu zabavil, luštil křížovky, doplňoval čísla do sudoku, četl knížky a přitom po očku sledoval Vesuv. Po několika měsících, strávených pozorováním onoho roku nadmíru klidného vulkánu, si uvědomil, že když luští, čte nebo jinak zahání nudu, čas mu ubíhá daleko rychleji. To by samo o sobě nebylo nic objeveného, ovšem Francesco byl vědec a jako takový si položil zásadní otázku: „Je skutečně možné, že čas běží rychleji, když si čtu? A jestli ano, proč tomu tak je?“

Svá pozorování a závěry z nich zapisoval a výsledkem byl koncept Teorie časového pole, jejíž hlavní myšlenkou bylo, že předměty určené k ukrácení dlouhé chvíle kolem sebe indukují časové pole a mění tak ve svém okolí rychlost toku času. Proto vám daleko rychleji uběhne čas strávený s knížkou než čas strávený čekáním na výbuch sopky. Francesco na toto téma napsal článek a poslal ho do předních světových vědeckých časopisů.

Jak se dalo očekávat, ani jeden časopis článek nezveřejnil. Teorii časového pole považovali za fakty nepodložený blábol přehnaně ambiciózního nezkušeného vědce a ani se neobtěžovali Francescovi odpovědět.

K článku se však záhy dostal také redaktor českého populárního vědeckého časopisu 24. století Vendelín Bařina, který mezi odmítnutými texty s oblibou hledal náměty pro svou humornou rubriku. Franciscův článek ho zaujal na první pohled. Přeložil ho do češtiny, vypustil některé nudné pasáže, zbylý text okořenil vtípem a humorem a aprílový žert do dubnového vydání byl na světě.

Z původního článku nezůstalo téměř nic. Teorie časového pole se změnila na Teorii času stráveného na poli, předměty pro ukrácení chvíle byly kosa, rýč a lopata. V jejich okolí čas běžel rychleji a článek doporučoval sázet kolem nich semínka, protože úrodu pak bude možné sklízet už za týden. A nakonec, aby Vendelín Bařina ušetřil za autorský honorář, jako autora článku uvedl sám sebe.

Článek nebyl vědecký, ale zato byl vtípný a vzbudil velkou pozornost na sociálních sítích. Po čase se objevil přeložený do angličtiny, což pomohlo jeho dalšímu šíření, a dokonce ve Farmville (hra, kde se staráte o virtuální farmu) přibyla možnost koupit si motyku, která umožňuje sklízet úrodu až třikrát ročně.

Vendelín Bařina se přes noc stal slavným novinářem a svými humornými články přispíval do předních českých deníků. Svědomí mu ale nedalo spát a zveřejnil, jakým způsobem vznikl článek, který ho proslavil, a zveřejnil také původní Francescovu verzi. Jestliže redaktoři vědeckých časopisů článek považovali za směšný blábol, ne tak experimentální vědci, kteří zahájili pokusy s indukcí časového pole. A byly to úspěšné pokusy!

Nejlepší vlastnosti z předmětů pro ukrácení chvíle vykazovaly hlavolamy. A čím byl hlavolam mezi lidmi známější a oblíbenější, tím silnější časové pole indukoval. Míra všeobecné známosti (neboli legendarity) hlavolamu byla přímo úměrná intenzitě časového pole. Tuhle zvláštní skutečnost vědci vysvětlovali tak, že všeobecně známé předměty používá velké množství lidí a tím pádem mají velký vliv na utváření historie a tím i na vytváření časoprostoru.

Tento zásadní objev spustil lavinu pokusů o sestavení stroje času. Mnoho zemí toužilo být první zemí, které se podaří protrhnout časovou bariéru přítomna. Žádný z pokusů ovšem ke kýženému výsledku nevedl. Rakety s hlavolamovým pohonem se posouvaly v čase maximálně v tisícinách sekund. Lehounce zavibrovaly časoprostorem a slily se s přítomností. Po letech neúspěchů byly nákladné a bezvýsledné experimenty s cestováním v čase ukončeny a cestování v čase bylo považováno za nemožné.

A to až do doby, kdy brněnského amatérského fyzika Jana Rybku napadla zdánlivě jednoduchá myšlenka: Co když má legendarita vliv také na zvolený časoprostorový dopravní prostředek? A rozhodl se takový dopravní prostředek sestavit sám ve své kůlně. Vyšel ze starodávného Tleskačova plánu a zkonstruoval novodobou verzi legendárního létajícího kola, které napojil na pohon ježka v kleci. Výsledky byly neuvěřitelné! Symbióza spřízněných legend fungovala dokonale. Legendární hlavolam spolu s legendárním dopravním prostředkem umožňovaly brázdit historii a budoucnost v rozmezí mnoha stovek let, záleželo pouze na cyklistických schopnostech cestovatele. Tleskačovo kolo bylo lehké a nijak složité, při nečekaných problémech se dalo snadno opravit za pomoci sady imbusových klíčů, případně dofouknout pumpou; do časoprostoru vnikalo potichu a nepozorovaně jako Rychlé šípy do Stínadel.

Jan se se svým objevem nikomu nesvěřil. Neměl zájem se svým časostrojem uvíznout v koloně na přeplněné časoprostorové dálnici. Naopak ho lákala romantika osamělých dobrodružných výletů. Cesta autem byla jistě také velká romantika, když ještě silnice nebrázdily milióny aut.

***

Při jednom výletu byl Jan spatřen nechtěným pozorovatelem. Stalo se to u Brněnské přehrady. Když se vracel z jedné ze svých výprav zpátky do přítomnosti, maličko přejel a místo v noci přistával až za svítání. A všiml si ho maďarský turista. Za normálních okolností by to nebyl žádný velký problém: obyčejný maďarský turista by si pomyslel něco o létajících bláznech, zakousl by se do pekelně ostré papriky a v klidu by došnil. Jenže tento turista nebyl obyčejným turistou, byl zároveň vědcem na Budapeštské univerzitě. Hbitě popadl dalekohled, a když na řídítkách létajícího kola spatřil ježka v kleci, bylo mu vše jasné. Cestovatel v čase! Naštěstí v tom spěchu umatlal ostrou paprikou okulár dalekohledu, rozslzely se mu oči a víc vypozerovat nestihl. Po návratu do Budapešti se o svůj zážitek (samozřejmě krom incidentu s umatlaným dalekohledem) podělil s místní vědeckou komunitou.

Maďarům, kteří jen těžko nesli, že se jim, následníkům geniálního Ernő Rubika, nepovedlo sestavit stroj času, padla i poslední útěcha, že se to nepovedlo ani nikomu jinému.

„V čem je Ježek v kleci lepší než Rubikova kostka?“ ptali se sami sebe navzájem. „A kdo byl ten neznámý cestovatel?“

Rozhodli se řešit obě otázky zároveň. Založili tajný spolek Rubik, jehož členové nosili v klopě špendlík s hlavičkou v podobě Rubikovy kostky, a znovu zahájili bádání v oblasti cestování časem. Zároveň začali intenzívně pátrat po neznámém cestovateli.

***

Vše probíhalo přesně podle historických pramenů: vojáci v dobových kostýmech, primátor v doprovodu policejní gardy, projevy, slavnostní odhalení orloje. A první chytání kuličky, k němuž byly přizváni lidé v historických kostýmech, doplnění dětmi. Jan vsunul ruku do otvoru, ve kterém se za chvíli objeví kulička. Trénoval to mnohokrát, přesto mu nervozita mírně svazovala ruce. Kulička v orloji se dala do pohybu. Objevila se v otvoru, Jan ji úspěšně chytil, v dlani prohodil s předem připravenou náhradní kuličkou, kterou následně upustil do otvoru tak, aby ji nemohl chytit žádný z dalších chytajících. Náhradní kulička propadla dolů do orloje a ta správná zmizela v jeho rukávu.

V davu to zašumělo a moderátor pohotově do mikrofonu zahlásil: „Kulička propadla až do propadliště dějin. Ale nevadí! Máme na její chycení dalších dvacet pokusů!“

Jan si nevšiml poznámek o „šikovných rukách“ a odcházel od orloje do ústraní. Když byl sám, vytáhl kuličku z rukávu a rychle ji schoval do kapsy. Na prohlížení bude dost času, až se mu ji podaří dopravit do budoucnosti. Znal to z minulých výprav: historie nemá ráda změny. Maličko se na chvilku vychýlí a pak se nezadržitelně vrátí zpátky do svého původního řečiště. Jde jen o to, co vám dovolí. Když se pokusíte o změnu, která by ji vychýlila příliš, zasáhne pomocí náhody. Zakopnete, kulička vám vypadne z ruky a skončí v kanále. Nebo najednou máte děravou kapsu a kulička se vykutálí a skončí v řece. A to jsou ještě ty lepší případy.

***

Že si s historií není radno zahrávat, o tom se Jan přesvědčil už několikrát. Poprvé na své dosud nejdelší výpravě do minulosti, to když se rozhodl podívat, jak se žilo na jeho rodném Slovácku koncem 19. století, tedy v době, kdy krásy tohoto kraje zvěčnil na svých obrazech slavný slovácký malíř Joža Uprka.

Po absolvované pouti na Svatý Antonínek procházel večerní Lhotou, když si všiml, že u stěny místní hospody stojí opuštěný demižon. Malý opletený demižon plný slivovice - to by byl suvenýr z cesty! Jan se rozhlédl, jestli ho někdo nesleduje, popadl demižon a chtěl rychle zmizet. Neušel ani pár kroků, když se mu do cesty připletl kámen. Jan o něj zakopl, a aby se vyhnul pádu, pustil demižon, a ten se zakutálel zpátky ke stěně a postavil se na to samé místo, kde stál před chvílí. Jan jen nevěřícně zakroutil hlavou. A to bylo naposled, kdy si myslel, že takové náhody se občas prostě stávají a není třeba za tím nic víc hledat. Znovu sebral demižon a rychle pryč. A tu najednou, kde se vzal, tu se vzal sršeň. A druhý. A další dva. A dalších pět... Jan položil demižon a odháněl sršně. „Jaaaau! Ty sviňo malá pruhovaná!“ poskakoval a mával rukama.

Když se mu konečně podařilo všechny sršně odehnat, demižon stál opět u zdi hospody. To už mu začínalo svítat. „Jak to tak vypadá, z nějakého důvodu je důležité, aby demižon zůstal, kde je.“ Přesto mu to nedalo a rozhodl se celou věc ještě jednou prozkoumat. Vzal demižon a udělal zkusmo pár kroků. Okolní kameny se začaly přesouvat do směru Janovy chůze. Zároveň se se zlověstným skřípáním a vrzáním otevřela brána protějšího statku, na jehož dvoře se rozvíčoval a prudké nárazy trénoval místní čuník, statný to kousek. Blížící se hlasité bzucení rázně ukončilo veškeré další pokusy. Jan rychle pochopil situaci a vrátil demižon ke zdi hostince. Bzucení náhle ustalo, kameny se přemístily do původních pozic a čuník se vrátil do chlívků, zasunul za sebou závoru a spokojeně se bahnul. Brána statku se zavřela bez jediného vrznutí. Jan se schoval za nedaleký keř a pozoroval, co se bude dít.

Z hospody vyšel mládenec v kroji. Vzal demižon a pořádně se napil. „Andulko moja! Mám ťa rád!“ zakřičel na celou návěs a znovu se napil. „A jako že sa Antoň Fornůsek menuju, dneskej ti to aj řeknu!“ A posílen slivovicí vyrazil za svou milou.

Jan mládence poznal. Byl to jeho dávný předek Antonín Fornůsek. Znal ho z obrazu z domu svých rodičů. A milá, za kterou vyrazil, byla Janova prapraprapra a dalších mnoho pra babička Anna Mizeráková. Kdyby byl býval vzal demižon, Antoň Fornůsek by se jen těžko odvážil zajít

za Andulkou a možná by pak spolu nikdy nežili. Historie Jana málem zabila, a to jen proto, aby se v budoucnu mohl narodit.

Od té doby věděl, že při svých cestách musí být opatrný a neustále musí sledovat, jestli se kolem něj neděje příliš mnoho náhod a těžko uvěřitelných věcí. Jakmile za zvuku bzučících rojů oživnou kameny a jakoby odnikud se vynoří tlupa statných divočáků a začne si protahovat svaly, pak je nutné ve svém vlastním zájmu vrátit věci co nejrychleji do původního stavu.

***

Orlojem sjížděla k druhému pokusu o chycení další kulička. Janovi někdo zaklepal na rameno. „A je to tady,“ pomyslel si a pomalu se otočil.

„Můžete jít prosím se mnou?“ oslovil Jana uniformovaný policista a zlehka ho chytil za rukáv. Slovenský přízvuk a v klopě špendlík s hlavičkou ve tvaru Rubikovy kostky - to bylo velmi podezřelé! Jan neměl tušení o spolku Rubik, nicméně stále počítal s možností, že ho někdo při cestách časem spatří, domyslí si souvislosti a obnoví výzkum. Což o to, rád by si s někým o svých zážitcích popovídal; tohle ale na přátelské pozvání na kafe nevypadalo. Nicméně stále tu byla možnost, že jde o opravdového policistu.

„No nic, uvidíme, jak si historie poradí s tímhle.“ Jan se policistovi vytrhl a dal se na útěk. Čekal, že uklouzne na banánové slupce, nebo mu zkržít cestu obživlý brněnský drak, ale historie nic zvláštního nepřichystala, a tak běžel dál směrem k nádraží.

Policista se opatrně rozhlížel kolem sebe, a když viděl, že si ho nikdo nevšímá, rychlou chůzí vyrazil Janovým směrem, aby ho neztratil z dohledu. Teď už si byl Jan jistý. Skutečný policista by k takové přílišné opatrnosti neměl důvod, zato zkušený cestovatel v čase ano.

Na nádraží se Jan převlekl z kostýmu, nasedl na kolo a vydal se k místu přistání. Pro jistotu, kdyby ho někdo sledoval, sjel na menší cesty a okrajovými uličkami se proklíčkoval až do Modřic. K večeru vyrazil na louku k lesu, kde nechal ukrytá křídla chronocyklu.

Na krajinu padla noc. Jan popojel s létajícím kolem na asfaltku, rozsvítil světlo a vyrazil. Šlapal do pedálů a nabíral rychlost, když vtom zaslechl zvuk blížícího se motoru. Hlasitého motoru. Ze zatáčky za ním se vynořila dvě kulatá světla a velkou rychlostí se blížila k němu. Jan zabral z plných sil a pomalu začal stoupat k nebi. Pronásledovatel stoupal za ním a stále se blížil. Jan přehodil na těžší převod a stále zrychloval, ale na přepnutí do časového módu bylo ještě brzy. Otočil se. Za ním se řítit okřídlený Ikarus, legendární autobus maďarské výroby, známý také jako harmonika. Vedle volantu měl upevněnou Rubikovu kostku a za volantem seděl policista z náměstí.

Jan konečně nabral potřebnou výšku a rychlost a přepnul režim z prostorového na časový. To samé udělal i řidič autobusu. „To není dobré,“ zoufal si Jan. Ikarus byl rychlejší a případná srážka by pro Jana měla tragické následky. Naopak výhodou létajícího kola byla jeho lepší manévrovatelnost. Jan neustále měnil směr pohybu, hbitě uhýbal ze strany na stranu, Ikarus se ale vždy po chvíli znovu objevil těsně za ním.

„Takhle dlouho nevydržím. Jedna chyba a je konec. Musím zpátky do prostoru,“ hodnotil situaci Jan a už se chystal přepnout zpátky na prostorový režim. Najednou harmonika zachrchlala a vydala podivný zvuk. Následovalo neúspěšné řazení. Zaskřípání. Znovu řazení. A vyděšený řidičův obličej. Jan se začal vzdalovat. Další zachrchlání, bezmocné zamávání křídly, střídavě se otevřely prostřední a zadní dveře a Ikarus zastavil. Zastavil a zůstal stát, uvězněný v čase.

Jan přepnul na prostorový režim. Byl zpátky ve své době. Když přistával, koutkem oka zahlédl sám sebe, jak vzlétá. To bylo na cestování časem nejlepší: nebyla to ztráta času.

***

Konečně si ji mohl v klidu prohlédnout. Kuličku v barvách Brna - bílé a červené. Vložil ji do vypolstrované otevírací krabičky a na krabičku připevnil popisný štítek: *První kulička*

z brněnského orloje, éra divokého kapitalismu, stáří 300 let. „Jako nová,“ usmál se Jan a otevřel starožitnictví prvním zákazníkům.

Ve dveřích se objevil muž v dlouhém kabátě a v tmavých černých brýlích. „Dobry deň,“ pozdravil a prohlížel si vystavené zboží. Zastavil se u kuličky a dlouze ji zkoumal. Jan poznal řidiče autobusu a došlo mu, že právě takhle na něj přišel. „Tyhle časové paradoxy mě nikdy nepřestanou bavit,“ pousmál se ve svých myšlenkách a zároveň řidiče litoval. Snad se mu podaří autobus opravit.

„Nejste náhodou řidič autobusu?“ zeptal se zákazníka.

„Nie, prečo? Vyzerám ako vodič?“

„To ne, promiňte, asi jsem si vás s někým spletl. Ale kdyby náhodou, vezte si na příští cestu velkou bednu s nářadím, autobusy se občas kazí.“

Řidič si Jana zkoumavě prohlížel, pokýval hlavou a pak beze slova odešel.

Jan popošel ke kuličce a vzal ji do ruky. Až teď si uvědomil, že pokažený Ikarus nebyla náhoda. Respektive to byla NÁHODA. Náhoda, která nedovolila změnit historii. A tou historií bylo, že první kuličku z brněnského orloje úspěšně přiveze do budoucnosti právě on, Jan Rybka, brněnský starožitník a amatérský fyzik.

Sedl si za prodejní pult a otevřel Dějiny města Brna. „Tentokrát bych dal přednost něčemu míň adrenalinovému.“ Prst mu padl na rok 2175, kdy Kometa Brno poprvé vyhrála WHL, celosvětovou hokejovou ligu. „Snad seženu lístky na finále,“ usmál se, zavřel knihu a šel mezi vystavené exponáty hledat modrobílou kometáckou šálu z druhé poloviny 22. století.